Wrocław, 20 września 2026 r.

Holownik Parowy „Nadbór" — dlaczego żądamy jego zwrotu

Holownik Parowy „Nadbór" to zabytkowa jednostka z 1948 r., stanowiąca prywatną własność śp. prof. Stanisława Januszewskiego — założyciela i długoletniego Prezesa Fundacji Otwartego Muzeum Techniki we Wrocławiu. W 1998, a następnie w 2009 r. prof. Januszewski zawarł z FOMT umowy użyczenia statku, dzięki którym Fundacja mogła nieodpłatnie korzystać z jednostki przez ostatnie lata. Umowy te przewidywały współudział Fundacji w kosztach remontów statku jako ekwiwalent za nieodpłatne korzystanie.

Po śmierci profesora w 2025 r. statek odziedziczyłyśmy wraz z Mamą — jesteśmy jego prawowitymi i wyłącznymi właścicielkami jako spadkobierczynie. Zgodnie z prawem (art. 922 Kodeksu cywilnego) umowa użyczenia nie wygasła — wstąpiłyśmy w prawa i obowiązki użyczającego. Miałyśmy nadzieję, że FOMT będzie kontynuować dzieło mojego Ojca w duchu porozumienia i wzajemnego szacunku. Niestety, próby dojścia do porozumienia z obecnym zarządem Fundacji przez niemal dwa lata nie przyniosły rezultatów.

Dlaczego żądamy zwrotu statku?

Po pierwsze, Fundacja nie wywiązała się z kluczowych obowiązków wynikających z umowy użyczenia. Mimo wielokrotnych wezwań, FOMT nie przedstawiła dowodu wykonania obowiązkowych badań technicznych statku, których termin upłynął 15 października 2025 r. Utrzymywanie zabytkowej jednostki bez aktualnych orzeczeń technicznych bezpośrednio zagraża jej substancji. Umowa przewidywała również współudział Fundacji w kosztach remontów — ten obowiązek również nie został wykonany.

Po drugie, Fundacja bez naszej zgody włączyła pokład „Nadbóra" w komercyjny obieg turystyczny. Z oficjalnych komunikatów FOMT w mediach społecznościowych wynika, że statek ma stanowić element ścieżki zwiedzania prowadzącej do barki „Irena", którą Fundacja wynajęła Centrum Historii Zajezdnia (Ośrodkowi „Pamięć i Przyszłość"). Zgodnie z Kodeksem cywilnym (art. 712 § 2), biorący w użyczenie nie może bez zgody użyczającego oddać rzeczy użyczonej osobie trzeciej do używania.

Po trzecie, **Fundacja planuje przestawienie „Nadbóra" bez zgody właścicielek**. Do statku przycumowane są inne jednostki należące do FOMT, a Fundacja publicznie ogłasza plany reorganizacji postoju, które uniemożliwią nam dostęp do naszej własności. Co szczególnie niepokojące, na posiedzeniu Rady FOMT w dniu 27 listopada 2025 r. Prezes Zarządu Grzegorz Majcher wprost wskazał, że **celem planowanego przestawienia statków jest uzależnienie dostępu do „Nadbóra" od woli Fundacji i utrudnienie ewentualnemu nowemu właścicielowi korzystania ze statku**.

Po czwarte, statek stał się nam potrzebny do realizacji celów, które nie były przewidziane w chwili zawarcia umowy użyczenia. W dniu 26 czerwca 2026 r. powołałyśmy Fundację Muzeum Odry im. Stanisława Januszewskiego, wpisaną do Krajowego Rejestru Sądowego. Celem statutowym naszej

Fundacji jest m.in. utworzenie Muzeum Odry na zabytkowym Holowniku Parowym „Nadbór" oraz upowszechnianie wiedzy o zabytkach hydrotechnicznych związanych z rzeką Odrą. Chcemy kontynuować dzieło mojego Ojca — prof. Stanisława Januszewskiego — w sposób, który oddaje hołd jego pamięci i jego wieloletniej pracy na rzecz ochrony dziedzictwa Odry.

Spuścizna

Mój Ojciec zostawił po sobie nie tylko statek, ale również ogromną bibliotekę — liczącą kilkanaście, jeśli nie kilkadziesiąt tysięcy książek i dokumentów. Znajdują się w niej cenne pozycje z zakresu historii techniki oraz dokumentacja źródłowa pochodząca z zamykanych w czasach transformacji fabryk. Nasza nowa Fundacja zamierza zająć się tymi materiałami, z nadzieją na stworzenie cyfrowego repozytorium wiedzy o zabytkach techniki.

Mój Ojciec stworzył Fundację Otwartego Muzeum Techniki w 1992 roku i przez wiele lat gromadził wokół niej grupę pasjonatów historii. Szanujemy tę historię i tych ludzi. Zależy nam jednak, aby dziedzictwo prof. Stanisława Januszewskiego było chronione i kontynuowane w sposób godny jego pamięci. Dlatego podjęłyśmy z Mamą trudną decyzję żądania zwrotu statku na podstawie art. 716 Kodeksu cywilnego — po 28 latach nieodpłatnego korzystania z jednostki przez FOMT.

Nie chcemy konfliktu. Chcemy, aby statek wrócił do nas, abyśmy mogli realizować cele statutowe naszej Fundacji — Muzeum Odry im. Stanisława Januszewskiego. Mamy już przygotowane materiały na pierwszą stałą ekspozycję na statku. Zapraszamy do współpracy przewodników, ludzi związanych z Odrą, z zabytkami techniki, z historią Wrocławia. Zapraszamy na stronę www naszej Fundacji oraz na grupę FB.

Mam nadzieję, że w końcu uda się dojść do porozumienia, choćby w zakresie współkorzystania z nabrzeża. Do wyjaśnienia pozostaje również kwestia prywatnego archiwum mojego Ojca, zawierającego dokumenty z czasów jego młodości, które — jak wiem — zostały przez Tatę ukryte na statku „Nadbór". Mam nadzieję, że te dokumenty nadal tam są.

Joanna Januszewska-Noga wraz z Mamą — Gabryelą Januszewską